

JAROSŁAW DURKA

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

WYDZIAŁ DO SPRAW WYZNAŃ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W KONINIE I SYTUACJA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W WOJEWÓDZTWIE KONIŃSKIM W PIERWSZYCH LATACH PO ZNIESIENIU STANU WOJENNEGO W ŚWIEŁLE MATERIAŁÓW URZĘDU DO SPRAW WYZNAŃ W WARSZAWIE¹

Okres historii Polski po zniesieniu stanu wojennego, czyli po 22 lipca 1983 r., rozpoczynał ostatni etap dziejów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Zakończony stan wojenny, oficjalne zlikwidowanie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, internowanie jego działaczy, inwigilacja i kontrola zwalnianych działaczy opozycji, dawały władzom PRL przeświadczenie o odniesionym sukcesie politycznym. Niektórzy stan wojenny okrzyknęli „aksamitnym”, głosząc jego w miarę łagodny przebieg². Oto rozprawiono się z tymi, którzy ośmielali się głośno krytykować, wytykać błędy, strajkować, podważać założenia ideologii socjalistycznej i kompetencje przywódców Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, stojących na straży ustroju socjalistycznego. Uciszone osoby podważające istotę sojuszu polsko-radzieckiego. U zwierzchników Kościoła katolickiego, których nie odważono się ich internować czy aresztować, wymuszono postawy wyczekiwania i dialogu z władzami³. Kościół był postrzegany jako najpoważniejszy zinstytucjonalizowany wróg ideologii socjalistycznej. Władze PRL na tym sukcesie stanu wojennego nie chciały poprzestać, według nich należało spowodować, aby społeczeństwo zaakceptowało istniejący stan rzeczy i zaaprobowało zastosowaną politykę represji wobec opozycji politycznej. Chciano wrócić do „normalności”, czyli do monopolu władz państwowych w dziedzinie przekazu informacji i ich interpretacji. Oczywiście myślano też o zmianie wizerunku państwa na

¹ Artykuł nawiązuje swoją tematyką do tekstu opublikowanego w pierwszym numerze „Polonia Maior Orientalis”, w związku z tym pomija się tutaj te zagadnienia, które autor przedstawił wcześniej, np. stan badań nad zagadnieniem stosunków państwo-Kościół w PRL, biogramy pracowników Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie, a także rolę jaką ta instytucja odgrywała w systemie administracji państwowej PRL. Zob.: J. Durka, *Sprawozdania oraz plan pracy Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie z okresu stanu wojennego*, „Polonia Maior Orientalis” 2014, nr 1, s. 119-132. Wcześniej tematyką tą zajmował się także ks. Wojciech Frątczak, który przedstawił diecezję wrocławską w czasie stanu wojennego, w świetle zachowanej korespondencji i materiałów z archiwum Kurii Diecezjalnej we Wrocławku, zob.: W. Frątczak, *Diecezja wrocławska w stanie wojennym (1981-1983) w świetle zachowanej korespondencji i dokumentów*, „Studia Wrocławskie” 1999, t. 2, s. 328-341.

² F. Puchała, *Sekrety Sztabu Generalnego pojaltańskiej Polski*, Warszawa 2011, s. 395.

³ Generał Franciszek Puchała wskazuje na duże znaczenie o „tonizującego” działania hierarchów Kościoła, chcących uniknąć konfrontacji. Zob.: Tamże.

zewnątrz. Zniesienie stanu wojennego i ogłoszenie amnestii miało odebrać najważniejsze argumenty politykom i dziennikarzom państw Zachodu, spowodować zniesienie dotkliwych sankcji ekonomicznych. Po zepchnięciu „Solidarności” do podziemia politycznego⁴ zdawano sobie sprawę, że na wolności ciągle działali księża, którzy w poprzednich latach mocno z nią współpracowali. W rozumieniu przywódców PRL teraz trzeba było ich kontrolować i podjąć takie działania, które zapobiegą ewentualnemu odrodzeniu się opozycji, co na nowo zachwiałoby przywódczą pozycją PZPR-u. Podczas przygotowań do zniesienia stanu wojennego, zdawano sobie doskonale sprawę z konieczności „neutralizacji i likwidacji zagrożeń” i „niekorzystnym zaangażowaniu księży”⁵.

Prezentowane materiały: sprawozdanie z wizytacji Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie z 1985 roku, opracowanie stanowiące załącznik do tego sprawozdania (dotyczące sytuacji wyznaniowej w województwie) oraz plan pracy na 1984 rok, przedstawiają obraz kontynuacji restrykcyjnej polityki władz państwowych po zniesieniu stanu wojennego wobec Kościoła katolickiego na przykładzie województwa konińskiego. Wizytacji dokonali pracownicy Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie⁶. W dokumentach wyraźny jest element konfrontacji z „Solidarnością”. Wymienianych duchownych dzieli się na tych, którzy poparli „Solidarność”, tych krytykujących ją, czy też niezaangażowanych politycznie. Oddając się lekturze sprawozdania, a zwłaszcza załącznika, który został przygotowany przez dyrektora Wydziału Czesława Burszewskiego⁷, odnosi się wrażenie, że istniejące różnice w postawie politycznej poszczególnych duchownych są po części efektem odpowiedniej polityki władz administracji państwowej współpracujących ze Służbą Bezpieczeństwa. Porównanie planu pracy na 1984 rok z tym, który opracowano na rok 1983, pokazuje, że Wydział kontynuował swoją działalność bez większych zmian wynikających z faktu zniesienia stanu wojennego. Jedyną różnicą polegała na usunięciu wpisu o działaniach przeciw tworzeniu się nowych punktów oazowych i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i społeczno-politycznych pracowników Wydziału⁸.

NOTA EDYTORSKA

Oryginały prezentowanych dokumentów znajdują się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, w zespole akt *Urzędu do Spraw Wyznań*, pod sygnaturą: 128/62. Dokumenty zostały sporządzone w formie maszynopisu. Wszelkie podkreślenia i naniesione odręczne różnymi kolorami uwagi,

⁴ Szerzej: *Solidarność podziemna 1981-1989*, red. A. Friszke, Warszawa 2006.

⁵ A. Paczkowski, *Wojna polsko-jaruzelska. Stan wojenny w Polsce 13 XII 1981-22 VII 1983*, Warszawa 2006, s. 260-263.

⁶ Zob.: H. Misztal i A. Mezglewski, *Zakres kompetencji, styl działania i cele Urzędu do Spraw Wyznań*, [w:] *Prawo i polityka wyznaniowa w Polsce Ludowej. Materiały II Ogólnopolskiego Symposium Prawa Wyznaniowego (Kazimierz Dolny 26 – 28 października 2004)*, red. A. Mezglewski, P. Stanisławski, M. Ordon, Lublin 2005, s. 32–70; A. Nowakowski, *Administracja spraw wyznaniowych w powojennej Polsce*, „Kościół i Prawo” 1998, nr 13, s. 27–39.

⁷ Biogramy w: J. Durka, *Sprawozdania oraz plan pracy...*, s. 121; J. Wąsowicz SDB, *Sprawozdanie Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie dotyczące działalności Ruchu „Światło-Zycie” w latach 1977-1980*, „Polonia Maior Orientalis” 2014, nr 1, s. 117. Dane osobowe Czesława Burszewskiego opublikowano także w: Biuletyn Informacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej, Dane osoby z katalogu kierowniczych stanowisk partyjnych i państwowych b. PRL, <http://katalog.bip.ipn.gov.pl/showDetails.do?lastName=burszewski&idx=&katalogId=1&subpageKatalogId=1&pageNo=1&osobaId=59064&> [dostęp 18.04.2014].

⁸ J. Durka, *Sprawozdania oraz plan pracy...*, s. 127-128.

notatki i poprawki zostały przez autora uwzględnione i ujęte w formie przypisów. Dokumenty opatrzone też przypisami rzeczowymi, w których podano podstawowe informacje o osobach i instytucjach ujętych w tekstach źródłowych. Materiały te nie były dotąd publikowane.

Dokument 1

WOJEWÓDZTWO KONIŃSKIE

/sprawozdanie z wizytacji dokonanej w dniach 85-04-24 i 25 przez dor. m. Jerzego Janitza⁹ z udziałem st. spec. Andrzeja Habrajskiego¹⁰

Dyrektor Wydziału d/s Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie Tow. Czesław Burszewski posiada niewątpliwą umiejętność syntetycznej i celnej analizy sytuacji wyznaniowej w województwie, czego dowody daje zarówno w dorocznych sprawozdaniach, jak i w materiale pomocniczym opracowanym w związku ze spodziewaną wizytacją. Materiał ten opracowany wg pytań zawartych w „Wytycznych do wizytacji”, załączamy do niniejszego sprawozdania. W sprawozdaniu natomiast pragniemy zwrócić uwagę na te problemy, które ujawnione w toku przeprowadzonych rozmów, wydają się szczególnie interesujące.

1/ ^aAktywność kościelnej ekstremy politycznej^a

Liczebność tej grupy zdaniem Dyrektora Wydziału Wyznań nie przekracza 5% stanu duchowieństwa w województwie, plus dalsze 15% naśladowców, głównie ze środowiska młodych wikariuszy.

Problemem jest nie tyle liczba aktywnych we wrogiej propagandzie księży, co ich usytuowanie na eksponowanych stanowiskach duszpasterskich, ścisłe współdziałanie z aktywnym b.[yłej] „Solidarności” i obecnego podziemia, dotarcie do szerszych kręgów społecznych, bardziej lub mniej podatnych na argumenty przeciwnika, oraz absolutna bezkarność /przede wszystkim w pionie kościelnym/.

W negatywnych wypowiedziach i inicjatywach politycznych duchowieństwa od lat prym wiedzie w województwie konińskim bp pomocniczy Diecezji Włocławskiej Roman Andrzejewski¹², mawiający o sobie jako o biskupie stanu wojennego. Aktywność polityczną kojarzy biskup Andrzejewski z zabieganiem o względy niższego duchowień-

⁹ Jerzy Janitz był wcześniej między innymi członkiem Zespołu Roboczego Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Episkopatu Polski ds. Wydawnictw i Czasopism Katolickich, zob.: I. Mierzwa, *Zespół Roboczy Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Episkopatu Polski ds. Wydawnictw i Czasopism Katolickich*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 2007, t. 40, z. 1, s. 141.

¹⁰ Andrzej Habrajski był później zatrudniony w Wydziale Społeczno-Prawnym Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Zob. A. Meller, *Wywiad konserwatyzm.pl* z ppłk dr Edwardem Kotowskim – funkcjonariuszem SB, rezydentem polskiego wywiadu w Watykanie, doradcą gen. Wojciecha Jaruzelskiego (cz. I), <http://www.konserwatyzm.pl/artukul/12096/wywiad-konserwatyzmpl-z-pplk-dr-edwardem-kotowskim---funkcja> [dostęp 6.04.2015].

^{aa} W oryginalne tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹² Ks. bp Roman Andrzejewski ur. 19.02.1938 r. w Morzyczynie, zm. 7.08.2003 r. we Włocławku. Biskupem pomocniczym diecezji włocławskiej był od września 1981 r. do 2003 r. Zob.: P. Szczepankiewicz, *Roman Andrzejewski. Biskup pomocniczy włocławski. Życie i działalność*, Włocławek 2012; W. Kujawski, *Andrzejewski Roman (1938-2003)*, [w:] *Włocławski słownik biograficzny*, t. 1, red. S. Kunikowski, Włocławek 2004, s. 3-5.

stwa, przez co mówi się o nim jako o oczekującym następcy na stolicy biskupiej.

Do negatywnych księży zaliczają się także obydwaj proboszczowie konińscy, działający w zurbanizowanym centrum rozległego obszaru miasta. Proboszczowie ci oprócz inicjatyw równoległych np. w zakresie duszpasterstwa pracowniczego i zawodowego, dokonali wyraźnego podziału ról w pewnych strefach politycznego działania. I tak np. dziekan koniński, proboszcz Parafii Bł. Kolbego ks. Antoni Łassa¹³ wykorzystuje centralne położenie, nowoczesność, metraż, a także międzynarodowy rozgłos „wywalczonego” z władzą obiektu sakralnego dla inicjowania spektakularnych przedsięwzięć politycznych o charakterze kulturalnym /występy kontestujących aktorów, autorów, wystawy nieprzejednanych malarzy/ lub międzynarodowym /z niemieckiego obszaru językowego/. Natomiast Parafii Św. Wojciecha ks. Stanisław Waszczyński¹⁴ wykorzystuje ustronne położenie prowadzonego przez siebie obiektu, a także rozmiary plebanijnego zaplecza /wielokrotnie przekraczające powierzchnię sakralną/ dla odbywania różnego rodzaju spotkań, szkoleń, zgromadzeń pielgrzymkowych, których istotnym elementem są ludzie i hasła b. „Solidarności”. W związku z szerzonym aktualnie kultem ks. Popiełuszki, w parafii Kolbego nadano nowootwartej sali parafialnej imię ks. J.[erzego] Popiełuszki i otwarto wystawę okolicznościową, a w parafii św. Wojciecha powołano w marcu br. „Konfraterię im. J. Popiełuszki”¹⁵ z własną salą klubową i biblioteką poświęconą „pogłębianiu życia wewnętrznego przez poznawanie nauki społecznej kościoła”, interpretowanej np. przez Kazimierza Świtoń¹⁶.

Do obszaru wielkiego Konina należą jeszcze terytoria pięciu innych parafii obejmujących osiedla przy elektrowniach, hucie i tereny wiejskie. Charakterystyczne, że właśnie na tych podmiejskich obszarach dochodziło do najgłośniejszych incydentów w klerikalnych atakach na świeckość szkoły, przy czym ciężar główny incydentów przypadł już

¹³ Ks. Antonii Łassa, ur. 26.08.1928 r. w Osowcu-Twierdzy k. Grajewa, zm. 9 sierpnia 2015. Jako proboszcz Parafii bł. Maksymiliana Kolbego (od 1982 r. św. Maksymiliana Kolbego) w Koninie współpracował z Międzyzakładowym Komitetem Założycielskim NSZZ „Solidarność” Konin, zainicjował powstanie Konińskiego Klubu Katolików, a w czasie stanu wojennego organizował pomoc dla internowanych i ich rodzin. W 1989 r. współpracował z Komitetem Obywatelskim „Solidarność”. Od 2003 r. na emeryturze. Biogram w: E. Wojcieszek, *Antoni Łassa*, [w:] *Encyklopedia Solidarności*, http://www.encyklopedia-solidarnosci.pl/wiki/index.php?title=Antoni_%C5%81assa [dostęp: 6.04.2015 r.]; J. Wąsowicz SDB, *Sprawozdanie Wydziału...*, s. 115; E. Zaleska, W. Zaleski (oprac.), *Zakazana „Solidarność”. Rzecz o podziemnej „Solidarności” w Regionie Konińskim w okresie 13 XII 1981 – 17 IV 1989*, Konin 2000, s. 21, 102-108, 141-157, 212, 347. Zob. też: *Diecezja Włocławska - Księga emeryci i rezydenci*, <http://www.diecezja.wloclawek.pl/pl/267/EMERYCI-I-REZYDENCI> [dostęp 6.04.2015].

¹⁴ ks. Stanisław Waszczyński ur. 22.10.1937 r. w Charłupi Małej, od 2012 r. na emeryturze. Biogramy: E. Wojcieszek, *Stanisław Waszczyński*, [w:] *Encyklopedia Solidarności*, http://www.encyklopedia-solidarnosci.pl/wiki/index.php?title=Stanis%C5%82aw_Waszczy%C5%84ski [dostęp 6.04.2015]; *Proboszczowie – ks. Stanisław Waszczyński (1988-2012)*, <http://www.katedrawloclawek.pl/proboszczowie.php> [dostęp 6.04.2015]. Zob. też: *Diecezja Włocławska - Księga emeryci i rezydenci...*

¹⁵ P. Gołdyn, *Konfraternia im. Księdza Jerzego Popiełuszki w Koninie w latach 1984-1989*, [w:] *Nie można uśmiercić nadziei. Reminiscencje śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w Wielkopolsce 1984-1989*, red. W. Handke, J. Wąsowicz, Poznań 2009, s. 85-95.

¹⁶ Kazimierz Świtoń ur. 4.08.1931 r. w Katowicach, zm. 4.12.2014 w Katowicach. Był znanym działaczem opozycyjnym, a później posłem na Sejm I kadencji. Zob. *Mój życiorys*, <http://www.switon.pl/zyciorys.php> [dostęp: 6.04.2015 r.], J. Neja, *Kazimierz Świtoń*, [w:] *Encyklopedia Solidarności*, http://www.encyklopedia-solidarnosci.pl/wiki/index.php?title=Kazimierz_%C5%9Awito%C5%84 [dostęp: 6.04.2015 r.].

na okres po wprowadzeniu stanu wojennego. Właśnie wtedy ks. [Wiktor] Hołtyń¹⁷ przy współudziale 8-klasistów i miejscowych dewotów wtargnął do pomieszczeń szkolnych we wsi Szczepidło i po odprawionej natychmiast mszy w szkolnym obiekcie, ogłosił inaugurację nauki religii w szkole. Z Szczepidła, podobnie jak z dwu innych szkół w województwie narzuconą naukę religii wyprowadzono z początkiem roku szkolnego w r. 1982. Wzrosła natomiast i to znacznie krzyż w szkołach, od 10% w 1983 do 50% w 1985.

2/ ^bPostawy przychylnie władzy i lojalna większość duchowieństwa^b

Zdaniem Dyrektora Wydziału wzorową postawę obywatelską wykazuje 20% duchowieństwa w województwie, a 60% w zasadzie zachowuje lojalność.

Dyrektor osobiście zna wielu księży, przeważnie z poza Caritasu, którzy od początku i konsekwentnie odnosili się negatywnie do przywódców „Solidarności” widząc w tym ruchu poważne zagrożenie dla pokoju społecznego i losów ojczyzny. Księża ci byli jednak izolowani na wiejskich parafiach a często także atakowani przez rozpolitykowanych parafian. Np. ks. Bronisław Matyszczuk¹⁹ z Brdowa /paulin/ dostawał anonimowe wyroki za negatywną postawę wobec „Solidarności”. Mimo to, księża ci nie kryją negatywnego stosunku do politycznej ekstremy. Na propozycje wywieśzenia²⁰ w kościele obrazu ks. Popiełuszki – ks. Ryszard Janecki²¹ dz Przedcza^d zdecydowanie odmówił oświadczając: „Kościół jest większy, a swego obrazu przy ołtarzu nie ma.”^c

Lojalne postawy dominują wśród kleru wiejskiego i we wspólnotach zakonnych w mniejszych miejscowościach. Przykładem w tym względzie jest miasteczko Kazimierz Biskupi gdzie w rezultacie współdziałania Urzędu Miasta i Gminy z miejscowym Seminarium Duchownym Ks. Misjonarzy św. Rodziny, przy współudziale ludności, pobudowano stadion sportowy, buduje się muzeum regionalne na 700-lecie miejscowości i planuje oczyszczalnię ścieków. Znaczący wpływ na lojalizację duchowieństwa ma brak negatywnych inspiracji ze strony kurii, czego przykładem jest ściśle przestrzeganie przepisów prawa przez wszystkie czternaście parafii Diecezji Gnieźnieńskiej w Konińskim. Pewien, przypuszczalnie okresowy, wpływ na lojalizację ma także wzgląd na zapewnienie sobie przychylności miejscowych władz, w sytuacjach gdy w grę wchodzi poważniejsze interesy kościoła niż te, które zabezpieczyć może doraźne politykierstwo. Tak bywa przy inwestycjach kościelnych, zwłaszcza tych obliczonych na długofalową pracę z kadrą świecką kościoła. Przykładem jest w tym względzie kreowane na duży ośrodek szkoleniowo-pątniczy sanktuarium w Licheniu Starym.

¹⁷ Obecnie proboszcz Parafii Wszystkich Świętych w Wąsoczach, zob. Diecezja Włocławska – Dekanat Ślesieński, <http://www.diecezja.wloclawek.pl/pl/188/slesinski> [dostęp: 6.04.2015 r.].

^{bb} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹⁹ o. Bronisław Matyszczuk, paulin, ur. w 1924 r., zm. 25.03.2003 r. w Częstochowie, w 1970 r. powołał Jasnogórską Rodzinę Różańcową, doprowadził do koronacji w dniu 19.06.1983 r. koronami papieskimi przez papieża Jana Pawła II obrazu Matki Bożej Zwycięskiej z Brdowa. Zob. *Pogrzeb założyciela Jasnogórskiej Rodziny Różańcowej*, <http://info.wiara.pl/doc/145208>. Pogrzeb-założyciela-Jasnogorskiej-Rodziny-Rozancowej [dostęp: 6.04.2015 r.].

²⁰ W oryginale odręczna poprawka kolorem niebieskim w wyrazie: wywieśzenia.

²¹ Ks. Ryszard Janecki, ur. 6.09.1918 r. w Pomianach, zm. 27.02.1998 r. we Włocławku. Biogram [w:] *Parafia pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Ciechocinku, - Proboszczowie*, <http://web.diecezja.wloclawek.pl/parafia/ciechocinek/proboszczowie.html> [dostęp: 6.04.2015 r.].

^{dd} W oryginale dopisane odręcznie kolorem niebieskim.

^{cc} W oryginale tekst dopisany na marginesie i włączony do głównego odręcznie narysowanymi niebieskimi strzałkami.

3/ ^eLicheń Stary – wielofunkcyjny ośrodek do pracy z kadłą świecką^e

Przemiany jakim ulega do niedawna mało znany ośrodek kultu maryjnego w Licheniu Starym pod Koninem można uznać za typowe dla dążenia kościoła do pokrycia całego kraju siecią wielofunkcyjnych ośrodków pracy ze świecką kadłą kościelną.

Z historii Lichenia: b. żołnierz napoleoński fundatorem cudownego obrazu NMP [Najświętszej Marii Panny] Bolesnej Królowej Polski, mogiły powstańców z 1863 na cmentarzu przykościelnym, prymas Wyszyński odbywał tu staż wikariusza, w roku 1949 parafię przejmują księża marianie²⁵, w r. 1967 kard. [Stefan] Wyszyński koronuje obraz koroną papieską, w r. 1981 święcono tu sztandary „Solidarności” Konińskiego Zagłębia.

Od r. 1965 parafią administruje ks. Eugeniusz Makulski²⁶, przemiany Lichenia są jego dziełem. W r. 1981 uzyskał zgodę na znaczną rozbudowę miejscowego domu zakonnego. Następnie, pod pretekstem remontu obory wybudował wielosegmentowy dom pielgrzyma, a pod pretekstem remontu ubikacji dobudował do tego obiektu Kaplicę Cudownej Wody inaugurując w ten sposób kult św. źródła. Mało tego, pod pretekstem remontu zabytkowego kościółka wybudował trzykrotnie większy kościół murowany. Wszystkie obiekty wtopił w założenia parkowe, gdzie oprócz drzew i krzewów sadzonych wg wszelkich prawideł ogrodowej sztuki, istotną rolę pełni także miejscowy cmentarz z mogiłami powstańców i pomnikami z okupacji, a także galeria rzeźby na otwartym powietrzu z monumentami poświęconymi kard. Wyszyńskiemu i historii cudownego obrazu. Całość wieńczy imponujących rozmiarów „Golgota” wybudowana z głazów narzutowych zwiezionych tu w okresie politycznego zamętu z pobliskich kopalń odkrywkowych ciężkim państwowym sprzętem.

Ks. Makulski nie angażuje się aktualnie w jakąkolwiek ryzykowniejszą działalność polityczną. Zgromadził natomiast pokaźną ilość materiałów budowlanych i zapowiada rewizję dotychczasowych planów rozbudowy sanktuarium na miarę nowego tysiąclecia.

4/ ^fProblemy Wydziału Wyznań w Koninie^f

a/ ^gKadrowe^g. W układzie nowych województw wydział wystartował w obsadzie pięćoosobowej, obecnie pracuje w składzie dyrektor plus wykwalifikowana pomoc, raczej techniczna²⁹. Stan ten aczkolwiek uciążliwy, dzięki znacznemu doświadczeniu politycznemu i wyznaniowemu zespołu dałby się może utrzymać, gdyby nie wiek emerytalny dyrektora, co narzuca konieczność przysposobienia zastępcy. A jest u kogo się uczyć.

b/ ^hLokalowe^h. Słyszalność pomiędzy pomieszczeniami Wydziału Wyznań a sąsiednim Wydziałem Architektury w istotnej mierze uniemożliwia zachowanie niezbędnych wymogów poufności pracy.

c/ ⁱKoordynacyjneⁱ. Oprócz zapewnień o znakomitej współpracy trójstronnej

^{ee} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

²⁵ Zgromadzenie Księża Marianów w Licheniu, a Dom Zakonny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny ustanowiono kanonicznie w 1950 r.

²⁶ Ks. Eugeniusz Makulski, marianin, ur. 9.02.1928 r. w Kotarszynie, od 2004 r. na emeryturze. Biogram [w:] *Sanktuarium Matki Bożej Licheńskiej – Sylwetki gospodarzy*, http://www.lichen.pl/pl/131/sylwetki_gospodarzy [dostęp: 6.04.2015 r.].

^{ff} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

^{gg} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

²⁹ Mowa o Stanisławie Kuźniackiej, pracującej w Urzędzie Wojewódzkim w Koninie od 1975 r., zob.: J. Durka, *Sprawozdania oraz plan pracy...*, s. 121.

^{hh} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

ⁱⁱ W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

w sferze wyznaniowej, odnotowaliśmy uwagę, że „wielki zespół” spotyka się częściej niż raz w roku, ze względu na rozbieżność w ocenach stopnia zagrożeń kościelnego politykierstwa. Wojewoda, który w rozmowie podkreślał, że wysoko sobie ceni rozważną i wyważoną linię Urzędu d/s Wyznań, po prostu obawia się nazbyt twardej linii „wielkiego zespołu” zlecającej do realizacji głównie jemu.

O problemach w p.[unktach] a i b sygnalizowałem władzom miejscowym, problem c przedstawiam kierownictwu Urzędu.

¹J Janitz

85-05-18

Załącznik

^kUrząd Wojewódzki³³

W KONINIE

Wydział do Spraw Wyznań^k

¹Poufne¹

1. ¹Dane dotyczące województwa¹

Powierzchnia województwa wynosi 5.139 km². Na terenie województwa zamieszkuje 447,4 tys. osób z tego w miastach 169,1 tys. Zatrudnienie w gospodarce społecznej wynosi 113,5 tys. osób w tym poza rolnictwem 103,2 tys. a w przemyśle 45,7 tys. Tak więc województwo konińskie jest województwem rolniczo-przemysłowym. Województwo konińskie składa się z 47 jednostek podstawowych w tym 4 miejskich, 14 miejsko-gminnych i 29 gminnych. Na terenie województwa istnieje 350 szkół podstawowych w tym 224 szkoły z klasami I-VIII. Pobiera w nich naukę 64.116 uczniów³⁷. Poza tym na terenie województwa posiadamy 27 szkół średnich w tym 8 Liceów Ogólnokształcących. Posiadamy też 20 szkół zawodowych ponadpodstawowych. Na terenie województwa dominuje przemysł wydobywczy i energetyczny.

W województwie posiadamy 3 zespoły³⁸ opieki zdrowotnej i Wojewódzki Szpital Zespolony, które łącznie posiadają około 1600 łóżek.

2. ^mProblematyka Kościoła Rzymskokatolickiego^m.

Na terenie województwa konińskiego działają 4 diecezje a mianowicie: Włocławska, Gnieźnieńska, Łódzka i Warszawska. Znajdują się też siedziby 12 dekanatów⁴⁰ i 120 parafii rzymskokatolickich. Wikariatów eksponowanych i wydzielonych nie posiadamy. Aktywność

¹ W oryginale pismem odręcznym w kolorze niebieskim.

³³ Poniższe opracowanie stanowi załącznik do poprzedniego dokumentu i zostało przygotowane przez dyrektora Czesława Burszewskiego na okoliczność zapowiadanej wizytacji Wydziału i na podstawie „Wytucznych do wizytacji”, które otrzymał.

^{kk} Pieczęć w kolorze czerwonym.

^{ll} Pieczęć w kolorze czerwonym.

^{ll} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

³⁷ W oryginale bez kropki.

³⁸ W oryginale: 3 sz zespoły.

^{mmm} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

⁴⁰ W oryginale: po słowie „dekanatów” kropka.

budowlaną na terenie województwa przejawia wyłącznie Kuria Włocławska. Budownictwa nielegalnego nie posiadamy za wyjątkiem rozbudowy⁴¹ kościoła w parafii Licheń Stary.

Ruch kadrowy odbywa się na naszym terenie w zasadzie w miesiącach od czerwca do sierpnia i jest on dość liczny jeżeli chodzi o wikariuszy i nieliczny w stosunku do proboszczy. Najczęściej zmiany⁴² dokonywane są na terenie działalności Kurii Włocławskiej, która "z nieznanymi nam powodów występuje" o mianowanie administratorów ze znacznym opóźnieniem wynoszącym niejednokrotnie 8-10 miesięcy⁴³.

- W roku 1978 przebywało w województwie ogółem 236 księży w tym diecezjalnych 187 i zakonnych 49. Natomiast w roku 1984 przebywało ogółem 239 księży w tym diecezjalnych 189 i zakonnych 51. Tak więc na przestrzeni 7 lat obserwowaliśmy bardzo małe wahania liczby księży na terenie województwa.

Nie notowaliśmy też w tym czasie istotnych zmian w składzie społecznym, strukturze wiekowej, pochodzeniu społecznym przebywających u nas księży. Obserwowaliśmy natomiast w tym czasie wzrost wykształcenia wśród księży /wielu z nich ukończyło KUL [Katolicki Uniwersytet Lubelski], większość młodych doksztalca się na KUL, ATK i przy Kuriach Biskupich/. W tym czasie znacznie też poprawiły się ich warunki materialne /wzrosła wyraźnie ofiarność wiernych a także ich udział w nabożeństwach i uroczystościach kościelnych/. W naszej ocenie wzrosły też aspiracje duchowieństwa co wynika z naszej sytuacji społeczno-politycznej⁴⁵ i gospodarczej. W tych latach nie notowaliśmy też znaczących konfliktów środowiskowych.

Generalnie rzecz biorąc większość duchowieństwa na terenie naszego województwa zachowywała się i zachowuje wobec władz lojalnie. W latach 1980-1984 nieliczna grupa księży zwłaszcza młodych zaangażowała się po stronie „Solidarności”. Z administratorów parafii zaangażowali się w działalność zwłaszcza tacy księża jak ksiądz dziekan Antoni⁴⁶ Łassa⁴⁷ i Stanisław⁴⁸ Waszczyński z Konina, ks. Antoni⁴⁹ Kurkowski z Dobrosłowa, ks. Stanisław⁵⁰ Matczak z Koła, ks. Marian⁵¹ Włodarczyk ze Skęczniewa, ks.

⁴¹ W oryginale: rozbudowych z „ch” przekreślonym kolorem niebieskim.

⁴² W oryginale: zmiany z „i” dopisanym kolorem niebieskim.

⁴³ Fragment: „z nieznanymi nam powodów wyst” podkreślony odręcznie, na marginesie dopisany wykrzyknik i znak zapytania. Zarówno podkreślenie, jak i obydwa znaki na marginesie dokumentu poddane próbie korekty białym kolorem.

⁴⁴ W oryginale tekst podkreślony odręcznie kolorem czarnym.

⁴⁵ W oryginale: społeczno politycznej.

⁴⁶ W oryginale nazwisko odręcznie podkreślone kolorem czarnym.

⁴⁷ W oryginale nazwisko odręcznie podkreślone kolorem czarnym.

⁴⁸ W oryginale nazwisko odręcznie podkreślone kolorem czarnym.

⁴⁹ Ks. Antoni Kurkowski, ur. 10.05.1931 r., od 1998 r. na emeryturze, *Diecezja Włocławska - Księża emeryci i rezydenci...*

⁵⁰ ks. Stanisław Matczak ur. 14.10.1939 r. w Lisewie, zm. 27.11.2003 r. w Łodzi. Biogramy [w:] *Zmarł ks. prał. Stanisław Matczak - proboszcz parafii Izbicza Kuj.*, „Wiadomości Diecezjalne” 2003, <http://web.diecezja.wloclawek.pl/Wiad/Archiwum/index2003.html#sm> [dostęp: 7.04.2015 r.]; B. Sawic, *Wiadomości z diecezji*, „Niedziela – Edycja Włocławska” 2003, nr 50, <http://www.niedziela.pl/artukul/22886/nd/Wiadomosci-z-diecezji> [dostęp: 7.04.2015 r.].

⁵¹ ks. Marian Włodarczyk ur. 10.08.1932 r. w Słupcy, zm. 12.02.2004 r. we Włocławku. Biogram w: *Zmarł ks. Marian Włodarczyk*, „Wiadomości Diecezjalne” 2004, <http://web.diecezja.wloclawek.pl/Wiad/Archiwum/index2004.html> [dostęp: 7.04.2015 r.].

Stanisław⁵² Bazela⁵³ z Głuchowa⁵⁴, ks. Tadeusz Woźniak⁵⁵ z Grzymiszewa, ks. Władysław Szczepanik⁵⁶ z Borysławic [Kościelnych]. Szczególną aktywność w tym względzie przejawiał również administrator parafii w Licheniu Starym ksiądz zakonny Eugeniusz Makulski⁵⁷, który organizował święcenia sztandarów zakładowych „Solidarności”⁵⁸, pielgrzymki i zloty członków tych organizacji. Na terenie „województwa mieliśmy i mamy też kilku księży administratorów⁵⁹, którzy zdecydowanie i publicznie przeciwstawili się działalności „Solidarności”. Należą do nich: ks. Ryszard Janecki z Przeczca⁶⁰, ks. Bronisław Matyszczuk z Brdowa, ks. Stanisław Cieśla⁶² z Wyszyny.

- Z naszego województwa w każdym roku wstępuje do seminariów duchownych od 2-4 osób. Są to przeważnie dzieci chłopów i robotników.

- Kler diecezjalny naszego województwa jest ściśle podporządkowany Kurii Biskupiej. Nie oznacza to, że wszyscy biskupi są przez nich szanowani i lubiani. Najczęściej z krytykowanych jest Ordynariusz Diecezji Włocławskiej ks. biskup Jan Zaręba⁶³. Zarzuca mu się apodyktyczność, nietolerancję, wyniosłość i brak kompetencji.

W latach 1978-1984 nie notowaliśmy na terenie województwa wystąpień ze stanu duchownego.

- W latach 1978-1984 kontakty naszego duchowieństwa za granicą⁶⁴ były dość liczne. Szczególnie ich nasilenie obserwowaliśmy w latach 1980-1981. Od tego czasu znacznie one zmalały.

3. „Obiekty sakralne, budownictwo sakralne i kościelne”^w.

⁵² W oryginale: Stanisława.

⁵³ Ks. Stanisław Bazela ur. 5.05.1933 r. w Tuliszkowie, zm. 26.07.2000 r. we Wrocławiu. Zob.: Śmierć i pogrzeb śp. ks. Stanisława Bazeli, „Wiadomości Diecezjalne” 2000, <http://web.diecezja.wloclawek.pl/Wiad/Archiwum/index2000.html> [dostęp: 7.04.2015 r.].

⁵⁴ W oryginale kropka przed przecinkiem.

⁵⁵ Ks. Tadeusz Woźniak był proboszczem parafii w Grzymiszewie w latach 1975-1985. Zob.: *Parafia Narodzenia NMP w Grzymiszewie*, http://web.diecezja.wloclawek.pl/parafia/NarodzNMP_Grzymszew/parafia.htm#księża [dostęp: 7.04.2015 r.].

⁵⁶ Ks. Władysław Szczepanik w latach 1982-1989 sprowadzał niezależne wydawnictwa i kolportował je na terenie parafii, której był proboszczem. Zob.: *Słownik „Niezależni dla kultury 1976-1989”*, <http://www.sloownik-niezaleznidlakultury.pl/index.php?page=wysyp&sel=S&klucz=503> [dostęp: 7.04.2015 r.].

⁵⁷ W oryginale tekst odręcznie podkreślony kolorem czarnym.

⁵⁸ W oryginale bez przecinka.

⁵⁹ W oryginale bez przecinka.

⁶⁰ W oryginale: Na-leżą.

⁶¹ W oryginale fragment ten został odręcznie zaznaczony na marginesie pionową kreską, którą poddano korekcie w kolorze białym.

⁶² ks. Stanisław Cieśla ur. 2.05.1921 r. w Wrzawach, zm. 26.08.2007 w Wyszynie. Był proboszczem parafii w Wyszynie od 1957 r. do 1991 r., kiedy odszedł na emeryturę. Zob.: *Informacje*, „Przewodnik Katolicki” 2007, nr 36, <https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2007/Przewodnik-Katolicki-36-2007/Diecezja-Wloclawska/Informacje.aspx> [dostęp: 7.04.2015 r.].

⁶³ Ks. biskup Jan Zaręba ur. 25.12.1910 r. w Sadykierzu, zm. 22.11.1986 r. we Włocławku, od 8.09.1963 r. biskup pomocniczy Diecezji Włocławskiej, od 16.10.1968 r. administrator diecezji, a od 20.10.1969 r. ordynariusz. Zob.: W. Frączak, *Zaręba Jan*, [w:] *Włocławski słownik biograficzny*, red. S. Kunikowski, t. 1, Włocławek 2004, s. 185-186; Idem, *Zaręba Jan*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, red. J. Mandziuk, t. 8, Warszawa 1995, s. 666-672.

⁶⁴ W oryginale: za zagranicą.

^w W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

W latach 1978-1984 wydano pozwolenie na budowę 11 obiektów sakralnych w tym 5 kościołów i 6 kaplic. Dwa kościoły, na które wydano pozwolenie a mianowicie ^{xx}w Koninie i w Turku, do tej pory ich budowy nie rozpoczęto^x. Kolejne 2 kościoły, na które wydano pozwolenie tj. w Chwalborzycach i Koninie-Lężynie zastąpiły stare spalone lub nienadające⁶⁷ się do użytku kościoły. Kaplice: w Kole przy ul. Blizna, i w Olchach zamieniono w międzyczasie na kościoły ponieważ erygowano⁶⁸ w tych miejscowościach parafie. Budowa kaplic w Posoce Dużej, w Kaczkach Średnich, w Sokółkach oraz w Morzyczynie i kościół w Koninie-Lężynie są nadal w budowie. Postulaty Kurii Biskupiej we Włocławku w zakresie budownictwa sakralnego za wyjątkiem budowy kościoła w Malanowie, w Koninie-Zatorzu i domu pielgrzyma w Kawnicach zostały zrealizowane. Z takim rozwiązaniem sprawy Kuria zgodziła się postulując by obiekty wymienione w Malanowie i Kawnicach ewentualnie ująć do planu na lata 1986-1990, zrezygnowała natomiast z budowy kościoła w Koninie-Zatorzu. Władze wojewódzkie zamierzają wyrazić zgodę na budowę kościoła w Malanowie i domu pielgrzyma w Kawnicach.

Poza tym wydano pozwolenia na budowę 41 obiektów kościelnych w tym 15 punktów katechetycznych, 8 plebanii, 2 domów parafialnych, pozostałe to budynki gospodarcze, kostnice, dzwonnice itp.

W omawianych latach zanotowaliśmy tylko jeden przypadek samowoli budowlanej obiektu sakralnego, miało to miejsce w parafii ^yLicheń Stary, gdzie ks. Makulski na miejsce starego kościółka zabytkowego postawił nowy, murowany kościół bez pozwolenia⁶⁹. Tłumaczył się że jest to remont i rozbudowa kościoła. O wyciągnięcie wniosków w tej sprawie wystąpiliśmy do architekta wojewódzkiego.

Ogółem na terenie województwa znajdują się 132 kościoły, w tym 120 parafialnych a pozostałe to kościoły klasztorne, filialne i zabytkowe. Kaplic jest ogółem 68, z tego 43 publiczne i 25 półpublicznych.

Zarówno duchowieństwo oraz wyznawcy omawianych kościołów są lojalni wobec władz państwowych i w latach 1980-1981 nie włączyli się do działań proponowanych przez „Solidarność”.

Stosunki w/w związków wyznaniowych z kościołem rzymskokatolickim są złe a raczej nie ma żadnych ponieważ kościół rzymskokatolicki całkowicie ich ignoruje i lekceważy.

5. ^zDziałalność stowarzyszeń katolickich⁷⁰⁷¹.

Na terenie województwa posiadamy 4 stowarzyszenia wyznaniowe:

a/ Caritas⁷²

^{xx} W oryginale tekst odręcznie podkreślony kolorem czarnym.

⁶⁷ W oryginale: nie nadające.

⁶⁸ W oryginale: ponieważ w erygowano.

^{69yy} W oryginale tekst odręcznie podkreślony kolorem czarnym.

^{70zz} W oryginale tekst podkreślony kolorem czarnym.

⁷¹ W oryginale bez kropki.

⁷² Zrzeszenie Katolików Świeckich „Caritas” to powołana przez władze państwowe instytucja, która zastąpiła zlikwidowany w 1950 r. Instytut Caritas podlegający Kościołowi. Powstała organizacja podlegała państwu i istniała do 1994 r. Na skutek przemian politycznych Konferencja Episkopatu Polski w dniu 10 października 1990 r. powołała odrębną jednostkę organizacyjną pod nazwą „Caritas Polska”.

b/ PAX⁷³

c/ ChSS [Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne]⁷⁴

d/ PZKS [Polski Związek Katolicko Społeczny]⁷⁵

Ad a/ Członków Caritasu posiadamy 12. Są to ludzie⁷⁶ starsi, którzy od wielu lat nie przejawiają prawie żadnej działalności. Tylko niewielu z nich systematycznie opłaca składki członkowskie i należy do Funduszu Emerytalnego Duchownych. W tym stanie rzeczy ich oddziaływanie na duchowieństwo jest nikłe. Każdy przejaw ich działalności jako członków zrzeszenia⁷⁷ jest natychmiast energicznie zwalczane i piętnowane przez Kurie i zaciętrzewionych księży – przeciwników naszej rzeczywistości. Nasi członkowie Caritasu przynależni są do Oddziału Wojewódzkiego Caritas w Poznaniu.

Ad b/ Oddział PAX zatrudniający etatowo ^a11 osób^a skupia w swych szeregach 59 członków i 88 kandydatów. Stowarzyszenie prowadzi działalność gospodarczą w 2 punktach a mianowicie w Starym Mieście i w Słupcy produkując bieliznę i odzież roboczą. W tej działalności zatrudniają wraz z pracownikami nakładczymi⁷⁹ około 120 osób. W naszym przekonaniu władze stowarzyszenia nie wykazują dostatecznej aktywności społeczno-politycznej⁸⁰ i kulturalno-wychowawczej⁸¹. Stąd ich oddziaływanie na środowisko i wpływ na to środowisko jest wciąż niewielki.

^bStowarzyszenie ma nikły wpływ na duchowieństwo, którego większość nastawiona jest do stowarzyszenia wrogo lub obojętnie^b.

Postawa społeczno-polityczna⁸³ aktualnego ścisłego kierownictwa i aktywu stowarzyszenia nie budzi zastrzeżeń. Stwierdzić jednak należy, że kilku aktualnych pracowników etatowych stowarzyszenia w latach 1980-1981 ściśle współdziałała z zarządem regionu „Solidarności” udostępniając mu maszyny do pisania oraz środki lokomocji a także swe zdolności graficzne /wykonywali plakaty/.

- Nasze oddziaływanie na pracę stowarzyszenia polega na przeprowadzanych z kierownictwem rozmowach i kontroli jego działalności.

Ad c/ Oddział ChSS zatrudniający etatowo 4 pracowników skupia w swych szeregach 30 członków zwyczajnych i 35 nadzwyczajnych. Działające od niedawna, bo od paździer-

⁷³ Stowarzyszenie PAX to świecka organizacja katolicka, utworzona w 1947 r. przez Bolesława Piaseckiego, początkowo była nastawiona na współpracę z władzami Polski Ludowej, ale później część działaczy wspierała „Solidarność”. Zob.: H. Lisicka, *Pluralizm światopoglądowy w koncepcjach politycznych PAX, ChSS, PZKS*, Wrocław 1991.

⁷⁴ Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne – organizacja utworzona przez osoby wywodzące się ze środowiska PAX-u w 1956 r., początkowo jako Chrześcijański Instytut Społeczny a od 1957 już jako Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne. W 1989 r. przekształciło się w Unię Chrześcijańsko-Społeczną. Zob.: H. Lisicka, *Pluralizm światopoglądowy...*

⁷⁵ Polski Związek Katolicko Społeczny to stowarzyszenie powstałe w 1981 r. Zob.: H. Lisicka, *Pluralizm światopoglądowy...*

⁷⁶ W oryginale: Ludzie.

⁷⁷ W oryginale: członków xxx zrzeszenia.

^{aa} W oryginale tekst podwójnie podkreślony odręcznie kolorem czarnym.

⁷⁹ W oryginale: naładaczymi.

⁸⁰ W oryginale: społeczno politycznej.

⁸¹ W oryginale: kulturalno wychowawczej.

^{bb} W oryginale tekst odręcznie podkreślony kolorem czarnym.

⁸³ W oryginale: społeczno polityczna.

nika 1982 r.⁸⁴ stowarzyszenie według nas przejawia dość dużą aktywność społeczno-polityczną⁸⁵ i kulturalno-wychowawczą⁸⁶. Organizuje spotkania ze znanymi ludźmi, prelekcje i wystawy, aktywnie włącza się w działalność PRONu⁸⁷. Postawa społeczno-polityczna⁸⁸ kierownictwa i członków nie budzi zastrzeżeń. Kierownictwo kontaktuje się samorzutnie z naszym wydziałem. Poprzez swą działalność powoli zwiększa swoje oddziaływanie na miejscowe środowisko.

Ad d/ Polski Związek Katolicko Społeczny zatrudnia etatowo 1 osobę i skupia 40 członków. Stowarzyszenie posiada przydzielony lokal ale nie przejawia aktywnej działalności. Wynika to z ogólnej sytuacji istniejącej w PZKS, jest rezultatem zmian kadrowych również na szczeblu wojewódzkim. Plan pracy tegoż stowarzyszenia wygląda jak program działania proboszcza. Nie wynikają z niego żadne działania społeczno-polityczne⁸⁹ czy kulturalne i gospodarcze, a głównie religijne. W tym stanie rzeczy ich oddziaływanie na miejscowe środowisko jest bardzo małe. Stosunek duchowieństwa do stowarzyszenia można określić jako pozytywny, wyraża się to czymś w rodzaju moralnego poparcia dla stowarzyszenia.

Postawa społeczno-polityczna⁹⁰ kierownictwa i aktywu stowarzyszenia jest zróżnicowana. Generalnie rzecz biorąc można ją ocenić jako lojalną.

Jak dotąd nasz wydział rzadko jest odwiedzany przez członków władz stowarzyszenia. Również my rzadko⁹¹ się z nimi kontaktowaliśmy gdyż do niedawna nie posiadali oni lokalu ani telefonu, a urzędujący sekretarz tegoż stowarzyszenia mieszkał poza Koninem.

^dDyrektor Wydziału

Czesław Burszewski^d

Źródło: Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Urząd do Spraw Wyznań Gabinet Ministra, sygn. 128/62, s. 1-11.

⁸⁴ W oryginale bez kropki.

⁸⁵ W oryginale: społeczno polityczną.

⁸⁶ W oryginale: kulturalno wychowawczą.

⁸⁷ Patriotyczny Ruch Odrodzenie Narodowego (PRON) to organizacja utworzona w 1982 r. w celu propagandowego wsparcia władz PRL (Deklarację o utworzeniu PRON podpisały: PZPR, Zjednoczone Stronictwo Ludowe, Stronictwo Demokratyczne, PAX, ChSS i PZKS. Przewodniczącym PRON-u został pisarz Jan Dobraczyński.

⁸⁸ W oryginale: społeczno polityczna.

⁸⁹ W oryginale: społeczno polityczne.

⁹⁰ W oryginale: społeczno polityczna.

⁹¹ W oryginale: rzadko ma „a” dopisane odręcznie kolorem niebieskim.

^c Podpis nieczytelny

^{dd} Pieczęć w kolorze czerwonym.

Dokument 2

^aUrząd Wojewódzki

W KONINIE

Wydział do Spraw Wyznań^a

Plan pracy

Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie
na rok 1984

W roku 1984 Wydział do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie stawia sobie do realizacji następujące zadania /cele/:

Pogłębienie i utrwalenie lojalności duchowieństwa w stosunku do PRL [Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej – dop. J.D.], jej władz i administracji państwowej.

Utrwalenie wśród duchowieństwa przekonania o konieczności ścisłego przestrzegania obowiązujących przepisów.

Niedopuszczenie do powstania jakichkolwiek ognisk zapalnych o charakterze wyznaniowym w województwie a w przypadku powstania takowych, natychmiastową ich likwidację.

Prowadzenie systematycznej kontroli w zakresie przestrzegania przepisów prawa państwowego przez jednostki organizacyjne kościołów, zakonów, zgromadzeń zakonnych oraz związków i stowarzyszeń o charakterze wyznaniowym.

Sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów w zakresie wolności sumienia i wyznania.

Bieżące koordynowanie działalności Wydziałów Urzędu Wojewódzkiego oraz jednostek podstawowych w zakresie dotyczącym spraw wyznaniowych oraz udzielanie im wyjaśnień i pomocy w tychże sprawach⁹⁵.

Powyższe cele Wydział zamierza osiągnąć poprzez następujące działania:

Roczny program działania Wydziału do Spraw Wyznań

Lp.	Treść zadania	Termin realizacji	Odpowiedzialny za wykonanie	Osoba nadzorująca
1	2	3	4	5
1.	Pogłębienie i utrwalenie lojalności duchowieństwa w stosunku do PRL, jej władz państwowych i administracyjnych poprzez kontakty osobiste z duchowieństwem.	Cały rok wg planów kwartalnych	Czesław Burszewski	Wojewoda Koniński
2.	Utrwalenie wśród duchowieństwa przekonania o konieczności ścisłego przestrzegania obowiązujących przepisów prawa poprzez kontakty osobiste z duchowieństwem	Cały rok wg planów kwartalnych	Czesław Burszewski	Wojewoda Koniński
3.	Niedopuszczenie do powstania jakichkolwiek punktów zapalnych o charakterze wyznaniowym w województwie. W tym celu utrzymywać stałą więź z jednostkami administracji podstawowej.	Cały rok wg planów kwartalnych	Czesław Burszewski	Wojewoda Koniński

^{aa} Pieczętka w kolorze czerwonym.

⁹⁵ W oryginale: tychżesprawach.

4.	Sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów w zakresie ochrony wolności sumienia i wyznania.	Cały rok	Czesław Burszewski	Wojewoda Koniński
5.	Kontrola przestrzegania przepisów prawa przez jednostki organizacyjne Kościołów oraz przez zakony i zgromadzenia zakonne a także stowarzyszenia o charakterze wyznaniowym.	Cały rok wg planów kwartalnych	Czesław Burszewski	Wojewoda Koniński
6.	Koordinowanie działalności Wydziałów UW [Urzędu Wojewódzkiego] i jednostek podstawowych w zakresie dotyczącym spraw wyznaniowych oraz udzielanie im wyjaśnień i pomocy w tychże sprawach.	Cały rok wg planów kwartalnych	Czesław Burszewski	Wojewoda Koniński
7.	Załatwianie bieżących spraw Wydziału dotyczących ewidencji personalnej osób duchownych, związków i stowarzyszeń wyznaniowych ¹ , zbiórek i zgromadzeń publicznych, obiektów sakralnych i kościelnych, obsadzania stanowisk kościelnych, punktów katechetycznych, wizytacja WSD [Wyższego Seminarium Duchownego], klasztorów i domów zakonnych oraz siedzib stowarzyszeń o charakterze wyznaniowym i opracowywanie informacji oraz opinii dla Wojewody.	Cały rok wg planów kwartalnych	Czesław Burszewski Stanisława Kuźniacka	Wojewoda Koniński Dyrektor Wydziału

Konin, dnia 26 stycznia 1984 r.

^bDyrektor Wydziału

^c
Czesław Burszewski^b

Źródło: *Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Urząd do Spraw Wyznań Gabinet Ministra, sygn. 128/62, s. 19-20.*

WYDZIAŁ DO SPRAW WYZNAŃ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W KONINIE I SYTUACJA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W WOJEWÓDZTWIE KONIŃSKIM W PIERWSZYCH LATACH PO ZNIESIENIU STANU WOJENNEGO W ŚWIETLE MATERIAŁÓW URZĘDU DO SPRAW WYZNAŃ W WARSZAWIE

Słowa kluczowe: komunizm, kościół katolicki, Konin, dokument, partia

Artykuł prezentuje materiały archiwalne, dotyczące relacji państwo-Kościół katolicki w Polsce Ludowej. Przedstawiają one strukturę oraz działania władz przeciwko religii i system represji jaki stosowano w latach 80-tych. Z jednej strony chciano propagandowo wykorzystać zniesienie stanu wojennego, a z drugiej nie zmieniano wrogiego nastawienia do Kościoła i traktowano go jako najpoważniejszego wroga politycznego. W dokumentach widać ciągle aktualny, mimo zniesienia stanu wojennego, element konfrontacji z „Solidarnością”.

^b W oryginale: wyznaniowych.

^c Podpis nieczytelny

^{bb} Pieczęć w kolorze czerwonym.

THE DEPARTMENT OF RELIGIOUS AFFAIRS OF THE PROVINCIAL OFFICE IN KONIN AND THE SITUATION OF CATHOLIC CHURCH IN THE KONIN REGION DURING THE FIRST YEARS AFTER THE ABOLITION OF MARTIAL LAW IN THE CONTEXT OF THE OFFICE FOR THE RELIGION AFFAIRS MATERIALS IN WARSAW

Key words: Communism, the Catholic Church, Konin, document, party

The article presents materials concerning the relations between the government and Catholic Church in socialistic Poland. They represent the structure and actions of the government against the religion and also show the system of the represions that were used in the 80s. On the one hand, they wanted to use propaganda to abolish martial law. On the other hand, they did not change the hostility to the Church and treated it as the worst political enemy. The documents can still be seen as the valid element of the confrontation with Solidarity despite the abolition of the martial law.